

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tutkimusaineistojen tekijänoikeus

TTA, Tekijänoikeus ja tutkimusetiikka, Helsinki

14.11.2013

OTT Pirjo Kontkanen

Tutkimusaineistojen tekijänoikeus

- Tekijänoikeus / tutkimusaineistojen säilytys ja saatavuus
- Mitä on tekijänoikeus ja kuinka se vaikuttaa / näkyy
- Mitä ottaa huomioon kun on kyse

Tutkijoiden omista aineistoista

Tutkijayhteisön ulkopuolisista aineistoista

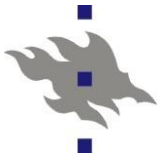

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

- Tekijänoikeudenalaisia teoksia lain mukaan

Kirjallinen tai taiteellinen teos, suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos, kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote, kartta, selittävä piirustus, graafisesti tai plastillisesti muotoiltu teos, tietokoneohjelma

- Myös muut kuin listassa nimenomaan mainitut
- Ylitettävä teoskynnys, **itsenäinen ja omaperäinen** luovan työn tulos
- **Ei pelkkä idea, aihe tai käsittelytapa**
- Säännöksiä myös muusta kuin teossuojasta (esim. luettelot, tietokannat)

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

- **Esimerkkejä teoskynnyksen ylittäneistä teoksista**

KKO 2005:43: Kielen oppikirjoihin sisältyvät erilliset sanastot

KKO 1988:82: Mainoksen luonnos

KKO 1988:52: Televisiotoimittajan paikan päällä selostama jalkapallo-ottelu

Helsingin HO 1987: Ski-infomoniste

Helsingin HO 1989: Yritysjohdon kurssiaineisto

Helsingin HO 1991: Rakennuspiirustukset

Helsingin HO 1993: Untuvatakkien pesuohjeet

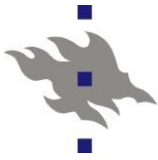
Helsingin HO 1994: Suunnistuskartta

Turun HO 1985: Tietokoneen käyttöohjeen suomennos

Vaasan HO 1985: Postikorttiluettelo

Vaasan HO 1997: Matkapuhelimen käyttöohjevihko

(Lähde: Harenko, Niiranen, Tarkela: Tekijänoikeus, kommentaari ja käsikirja. WSOYpro. Porvoo 2006.)

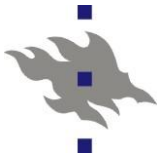
Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

- Tekijä ja oikeuden haltija lähtökohtaisesti henkilö ei esim. organisaatio
- Teoksen muuntelijalla, käännöksen tekijällä erillinen tekijänoikeus
- Yhteisteoksen oikeudet kuuluvat kaikille – kukaan ei voi yksin määrätä teoksen käytöstä

Kannattaa tehdä kirjallinen sopimus ennen yhteistyön aloittamista

- Työsuhteessa oikeudet lähtökohtaisesti työntekijällä
Poikkeus tietokoneohjelmat ja tietokannat, joista poikkeuksen poikkeus yliopiston itsenäisten tutkijoiden ja opettajien tekemät ohjelmat ja tietokannat
- Alasta riippuen työnantajalla voi olla eriasteisia käyttöoikeuksia

Käyttöoikeuksista työsuhteessa syytä sopia kirjallisesti

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

- Kaikki valokuvat suojattuja
Henkilöstä otetut valokuvat ja yksityisyyden suoja
Oikeus valokuvata / oikeus käyttää valokuvaa
- Data/tieto ei suojattu – tietokanta saa suoja
Tietokannan käyttöehdot
- Teossuojan yleinen voimassaoloaika 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta
myös muita voimassaoloaikoja (esim. tavallinen valokuva 50 vuotta,
tietokanta 15 vuotta)
- Muista myös tekijän moraaliset oikeudet – mm. oikeus tulla mainituksi
tekijänä hyvän tavan mukaisesti
- Tekijä voi sopia oikeuksiensa siirtämisestä ja luovuttamisesta
(moraaliset oikeudet voi luovuttaa vain osittain)
Muuntelu ja edelleen siirto-oikeus mainittava

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

- Laissa rajoitussäännöksiä, jotka antavat oikeuden käyttää tekijänoikeuden alaista aineistoa määrätyin ehdoin
- Tutkijan tärkeimmät rajoitussäännökset
 - Yksityinen käyttö Julkistetusta teoksesta saa jokainen valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöä varten (ei koske tietokoneohjelmaa, tietokantaa, rakennusteosta)
 - Siteeraus oikeus: Julkistetusta teoksesta voi hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa Julkistetusta taideteoksesta saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia
1) arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

- Valokopiointi- ja digilupa

Luku- tai koulutuskauden aikana saa tutkimustoimintaa varten kullekin tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä ottaa valokopioita samasta teoksesta tai teoksia sisältävästä julkaisusta edellyttäen, että kopioitavan osan laajuus on enintään 20 sivua, kuitenkin enintään puolet julkaisusta.

Tutkimusta varten saa skannata painettuja julkaisuja sekä kopioida tekstiä ja kuvia avoimilta verkkosivustoilta. Lupa koskee sekä kotimaisia että ulkomaisia aineistoja. Digilupa on käytettävän tekniikan suhteen neutraali ja koskee aineiston muuttamista digitaaliseen muotoon esimerkiksi skannerilla, digitaalisella kopiokoneella, digikameralla tai dokumenttikameralla. Kopiota saa säilyttää kunnes tutkimus on valmis.

Lisätietoja Kopioston sivuilta

http://www.kopiosto.fi/kopiosto/teosten_kayttoluvat/valokopiointi/fi_FI/

http://www.kopiosto.fi/kopiosto/teosten_kayttoluvat/digilupa/fi_FI/

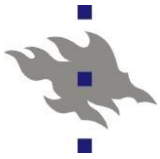
- Mitään yleistä rajoitussäännöstä tutkimusta varten ei ole

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

Arkistointi ja tekijänoikeus

- Arkiston toimintamahdollisuudet tekijänoikeuslain mukaan
 - valmistaa kappaleita omassa kokoelmassaan olevasta teoksesta säilyttämistä, entistämistä, kunnostamista ym. sisäisiä käyttötarkoituksia varten ja puuttuvan osan täydentämiseksi
 - valmistaa omasta kokoelmasta kappaleita valokopioimalla lainattavaksi ja yksityiskäyttöön sekä antaa digitaalisessa muodossa laitoksen tiloissa tutkittavaksi
 - sopimuslisenssin nojalla valmistaa kappaleita muissa kuin edellä mainituissa tilanteissa
- Syytä sopia kirjallisesti riittävän laajoista käyttöoikeuksista
Tekijä voi luovuttaa käyttöoikeuksia omiin aineistoihinsa – muiden tekemiin aineistoihin pitää saada lupa näiltä tekijöiltä

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

Verkkomaailma

- Digitaalisessa ympäristössä samat periaatteet kuin analogisessa ympäristössä
- Vapaa saatavuus verkosta ei tarkoita aina sitä, että aineisto on vapaasti käytettävissä (ei eroa onko kysymyksessä internet vai sisäinen verkko)
- Aineiston rajaaminen käyttäjätunnuksin varattuun tilaan ei tee käytöstä sallitumpaa
- Tarkista onko verkkosivulla aineiston käyttöehdot
- Määritä itse käyttöehdot

Tekijänoikeus - lyhyt oppimäärä

- Tekijänoikeus ulottuu melkein mihin tahansa aineistoon
- Kaikkien yhteistekijöiden suostumus tarvitaan yhteisteoksen käyttämiseen
- Laki antaa joitakin mahdollisuuksia käyttää aineistoja, mutta hyvin rajoitetusti
Levitys ja jakaminen laaja-alaisesti yleensä mahdotonta ilman tekijän lupaa
- Työsuhde ei välttämättä anna työnantajalle oikeuksia jakaa aineistoja

Sovi etukäteen aineiston käyttöehdoista

- Aineiston käyttöehdot sitovat – ei voi jakaa laajemmin kuin on sovittu (kenelle saatu, saako käyttöoikeuden siirtää edelleen)

Mieti mihin kaikkeen käyttöoikeuksia tarvitaan - Pyydä tarvittaessa muutosta käyttöehtoihin

- Tekijän tahto ei aina näy verkossa

Määrittele oman aineistosi käyttöehdot

Lopuksi

Verkko-osoitteita

Helsingin yliopiston opas <http://blogs.helsinki.fi/tekijanoikeudet-opetuksessa/>

Tekijänoikeusfakki

<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/tekoik/index.html>

Aalto-yliopiston tekijänoikeusopas

<https://wiki.aalto.fi/pages/viewpage.action?pageId=55353517>

Opetusministeriön sivustot

<http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/?lang=fi>